

Kaj si učitelja dopisujeta.

Dragi Radoslave!

Ali si bral, kar „Danica“ piše v 12. in 13. listu o ljudski šoli; ker se tega od tebe nadjam, pišem ti o tej reči dalje, kakor sem ti poslednjič obljubil. Učeni g. pisatelj, kakor si bral, obžaluje, „da se je gorečnost za vero in keršansko življenje v našem času, dasiravno imamo več šol, kakor nekdanj, redko kje pomnožila in zvikšala, marsikod pač ohladila in zmanjšala . . . . . pa res je tudi to, da vsega tega hiranja in pešanja ni šola sama kriva . . . Resnica je, da izšolanil ljudje sploh več znajo kerš. nauka, kakor neizšolanil, (?) ali znanje še ni spolnovanje“.

Od ljudske šole eni preveč, drugi premalo pričakujejo; prvi terdijo, da ona svet nřavno zboljšuje, da odpravlja uboštvo in siromaštvo, pospešuje delavnost in obertnost, drugi pa, da vsega tega ne more storiti, — več šol, manj vere, bolj učeni slabše žive, izšolanil ljudje so slabejši delavci od neizšolanil, več šol, več postopačev, beračev in goljufov. Če so otroci spačeni, kaže vsak starše, če so šolarji malo vredni, kaže in gleda pa vse šole in učeniika. — G. pisatelj ojštro poprijemlje ljudsko šolo, in pravi: „Ljudska šola, ti preganjaš sirovost, divjost in tudi nevednost . . . Vi učeniiki keršanskega nauka um dobro obdelujete, premalo pa mehčate, ogrevate in za dobro vнемate serce. Sad tega ravnanja je pač ta, da ljudje zares znajo in vedo več keršanskega nauka, kakor nekdanj, ali spolnujejo ga dosti manj, živé dosti slabše“.

— Da spoznamo, so li te besede resnične, poglejmo okoli sebe, ozrimo se v preteklost, primerjajmo z njo sedanjost, in potem bomo sodili pravično. Da je naš rod v primerji prejšnih dveh rodov slabši v veri, je menda, žali Bog! resnično. Marsikaj, kar se je nekdanj grajalo in ni bilo navadno, sedaj več ljudi ne bęga, in je skoro navadno, dasiravno ima pa naš čas tudi svoje dobro. Kedar zdravniki ne vedo vzroka za bolezen, je zrak, vreme in obnebjе krivo; tako je tudi danes na svetu: svoje nape, pa tudi spačenost in hudobijo svet s tem izgovarja, da je tako šęga na svetu, da mora človek za svetom hoditi. Koliiko je pa ljudska šola kriva teh zlegov ali djansko, ali z zamudo? Naša ljudska šola še ni en rod stara, prejšnja nemška ali ponemčevavna šola imena ljudske učilnice ne zasluži; tudi so bile šole le po velikih farah, tedaj šola sedanjega rodú ni po-

pačila. V tej dobi, ko je začel novi čas nam terkati na vrata, se je mnogo in mnogo v družinskem in državnem življenji premenilo; veliko novega se je iznajdilo; vlada razširja, pomnožuje in zboljšuje že v preteklem stoletji osnovano ljudsko šolo. Duhovni po nekterih krajih se je branijo iz ravno povedanih pri-slovic, nekoliko pa, ker šola naklada večjih dolžnosti in bremen. Vsi pametni in previdni duhovski in deželski gospodje pa veliko od nje pričakujejo, in tudi po svoji moči delajo in se trudijo za njo. Dan danes sili tuja omika in olika v naše kraje; dežela ne more deželi vrat zapirati; od olike in omike si pa neveden in slaboveren človek naj slabši del prisvoji, kar nam g. pisatelj sam poterdí, ko govori od očitnega zapeljevanja po slabih zgle-dih ajdovskih likunov. Ko bi v sedanjih časih šol ne imeli, naš rod bi ne bil bolj veren, kakor sicer, marveč še bolj si-rov, neveden in tedaj npravno še bolj spriden, za svojimi sosedi bi zaostajal v vseh rečeh. Sedaj pa, ko imamo šole, si vendar lahko pomaga. Pri duhovski in deželski oblastniji, pri učenkih duhovnih in svetnih, pri starših je tedaj, da ljudska šola donaša obilno lepega sadú. Vsi ti so za to, da skerbé za ljudsko šolo. Da pa nobena človeška reč ni popolna in potrebuje zboljševa-nja, je gotovo, ker človeška spačenost vé tudi dobro v slabo obračati, in kjer si Bog cerkev sozida, si postavi tudi hudobni duh svoj altar. Ljudstvo npravno peša in hira, in je tudi če-dalje revnejši; vzrok tega so politične in državne razmere, preveliki davki, pomanjkanje pri zaslužku, precejevanje komar-jev in požiranje velbljudov v pravnih zadevah. Ker tega ne moremo odpraviti in zboljšati, ostanejo tudi nasledki. Le Eden je, kateri more tukaj pomagati, ta pa ravno s tem zlegi svet pokori, da ga boljša. Svet je sam s sabo nezadovoljen, hiti in dirja le naprej, preminja vsaki čas svoje mnenje, in se čudi, ko ne dosega svojih namenov, vé, da ni zdrav, pa noče spo-znati vzroka svoje bolezni, tedaj more priti do tega, da bo spoznal svojega zveličarja. Ta nezadovoljnost in negotovost se širi iz visočine doli v nižave, in od tod pešanje in hiranje kersanskega življenja.

Posvetno učenj in enostransko omikani ljudje sploh znajo manj kersanskega nauka, kakor priprosto ljudstvo; po mestih je nevednost v večnih resnicah večja, kakor po deželi, tudi dvomim, da bo naš rod bolj znal kersanski nauk od poprejšnjega. To pa ne more biti! Kar človek ne čísla, rad pozabi; spride-

nemu želodcu se zdrava in tečna hrana božjih zapoved ne prilaga; ljudje so si pa želodec pokvarili s sladčicami, ki se zovejše: olika, omika, svoboda in prostost vesti. Od praznika do praznika se je prosto pa pobožno ljudstvo spominjalo pridig in keršanskih nauk, je rado poslušalo brati življenje Zveličarjevo in svetnikov božjih, in ni bilo nevedno v večnih resnicah. Če tedaj naš rod ostane pri tej lepi navadi, bo sedaj, ko sploh vse zna brati, še bolj znal keršanski nauk, sicer bo pa pozabil, kar se je v šoli naučil. — Kedar so prevzetni otroci kruha siti, mečejo se ž njim; ljudje, ko imajo obilo keršanskih učencov, hodijo poslušat božjo besedo, pa jim je dostikrat za lupino več mar, nego za jedro. Svečeniki Gospodovi v zavesti svojega poklica ne ugajajo spridenemu okusu. Ko bi bili učeni keršanskega nauka vselej tudi zvesti spolnovavci keršanskih resnic, bi njih beseda bolj v serce segala, ga mehčala in vnemala. Zdravnik tudi dobro vé, kaj škoduje telesnemu zdravju, vé drugim dobro svetovati, pa vendar sam lahkomišelnost zdravje zapravlja.

Napoleon I. je menda rekel: „Dajte nam dobrih mater, in svet se bo poboljšal“. Mi pa, pravimo: Dajte nam dobrih učencov, kateri bodo prihodnje matere v božjem strahu zredili; te bodo pozneje pošiljale dobro izrejene otroke v šolo, iz teh pa prirastejo zopet dobri učenci in keršanske matere. To je kolobar, po katerem se steka vse dobro ali hudo med ljudstvo. Slovečega učenika in iskrenega govornika svet občuduje, njegove pobožne matere, ki je vsadila strah božji v mlado serce in svojega otroka Bogu priporočevala, svet ne pozna, in davno že trohne v črni zemlji kosti tistega, ki je učil in na dobro napeljeval skerbno mater, in jo vselej tolažil. Je pa še nekaj, kar stori, da beseda božja sad obrodi v človeškem sercu, to je pa ponižna, goreča in stanovitna molitev. V telesnem in dušnem življenju se ne zgodi ničesar samo po sebi; Bog milost skazuje svojim stvarém, hoče pa človekovega vdeleževanja pri rešenju neumerjocih duš. Nauk v keršanskih resnicah v šoli in cerkvi prinaša obilnega blagoslova, ako ga rosimo s ponižno molitvijo. Vzroka tedaj, da je naš rod slabjši od prejšnjega, ni toliko iskati v ljudski šoli, a ona je, da ohranjuje, kar se more, da boljša, kar je mogoče, in v tem oziru ima neprecenljivo vrednost, kar nam učeni g. „Daničini“ pisatelj svetuje. Prav in koristno je, da se ta imenitna stvar v vsakem

oziru premisli in pretresuje. Kar pa zadeva učenje v keršanskem nauku po šolah, ravnati se mora tukaj tako, kakor se sicer pri drugih naukih pametno in previdno ravna. Otroci morajo nauk razumeti, potem se pa z lepo ali tudi z gerdo pri-ganjajo, da se ga naučé; tako tudi ravna pametna in pobožna keršanska mati. Toliko bolj imeniten ko je nauk, bolj častljivo in spoštljivo se mora učiti. Učenik vpičo velikega števila živih otrok, ktere mora vedno opazovati, da obderži nepogojni potrebni pokoj in red, ne more se tako pobožno vesti, kakor mati vpičo svojega otroka. G. pisatelj tukaj menda opominja uč-nike keršanskega nauka, ter jim priporoča dostojno in spodobno obnašanje pri takem imenitnem poslu, da se nauk ne pristudi zavoljo osebe. Različni so pa darovi, duh pak je le eden; ne-keri bolj obdeluje um, drugi pa bolj govori na serce, kakor mu je stvarnik dar podelil, sploh pa veljá pregovor: „Kar iz serca gre, tudi v serce pride“. Žalostno je, če si more kdo misliti: Ne glejte, kako živim, marveč poslušajte me, kaj učim. — Najem-nik se ne more dolgo prikrivati. Kdor je nedolžen in priprost, vé naj bolj govoriti z nedolžnimi in priprostimi dušami, on jih razumé, nedolžna otročja serca pa njega razumejo, njih um po-jasnuje in serce ogreva. Le veliko takih učениkov z nedolžnim otročjim srcem, in šole bodo gojile keršansko življenje, kolikor je mogoče v našem času, v naših okoliščinah. V sredi spačene-ga in spridenega sveta pa šola ostane sama v svojem priza-devanji, tedaj opravi malo. Spačene otroke šola nekoliko oliká in ogladi, hudobno serce pa malokdaj zboljšá, in večina gre iz šole, kakoršna je prišla notri, seme lepih naukov pa v enem ali drugem sercu pozneje kalí in sad prinaša v svojem času; tedaj tudi tukaj trud ni prazen.

Da ne postanem preveč obširen, skončujem za danes svoje pismo. Preden ti v drugo kaj pišem, prebiraj še enkrat ome-njena lista; ti spisi so zlatega denarja vredni; resnice tukaj pove-dane se ne starajo. Nikar ne reci, da to tebi ni nič novega; pod solncem res ni nič novega. Drevo keršanske učenosti in modrosti je staro, raste že več tisoč let, pa še vendar ne omaguje, od starosti ne peša, poganja nove rastlike, in sad ktere-ga donáša, je koristen vsem časom. Z Bogom!

Tvoj

Svetoslave.